

Lausunto

27.3.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-35

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2024 vp)

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2024 vp). Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Esityksen tausta ja keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi merityötä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2006 yleissopimuksen (jäljempänä *merityöyleissopimus*) ohjeistoon vuonna 2022 tehdyt muutokset sekä lain niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Merityöyleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2022 tehtyjen muutosten toimeenpanemiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi merenkulkualan yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan velvoitteista sekä työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa matkan aikana tapahtuneesta merityöntekijän kuolemasta työsuojeluviranomaiselle.

Ohjeiston oikeudellisesti sitovaan osaan (normi A1.4, A2.5.1, A3.1, A3.2, A4.1 ja A4.3) tehdyt muutokset koskevat merenkulkualan yksityisen työnvälityspalvelun tarjoajan tiedonsaantivelvoitteita, hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeutta ja korvaavan miehistön asemaa, sosiaalisen kommunikaation mahdollistavia yhteyksiä aluksella, ruoan ja juoman maksuttomuutta ja laatua aluksella, merenkulkijoiden oikeutta päästä välittömään terveydenhoitoon maihin, menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan kotimaahan palauttamisen helpottamista, oikeankokoisten suojavarusteiden saantia sekä menehtyneiden merenkulkijoiden kuolemantapausten tutkintaa ja vuosittaista raportointia ILOlle. Kansallisen lainsäädännön muuttamista edellyttävät normiin A1.4 (merenkulkualan yksityinen työnvälitys) ja A4.3 (kuolemantapausten raportointi) tehdyt muutokset. Muilta osin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö vastaa ohjeiston muutoksista jäsenvaltioille johtuvia velvoitteita.

Ohjeiston suositusosaan tehdyt muutokset koskevat sairaanhoitoa maissa, menehtyneen merenkulkijan kotimatkan järjestämistä, puhelin- ja internetyhteyksiä aluksella sekä internetyhteyksiä satamissa tai ankkuripaikoissa sekä merenkulkijoiden kuolemantapauksesta raportoitavia tietoja. Suositusosa ei ole oikeudellisesti sitova eikä sen perusteella ehdoteta kansallisen lainsäädännön muuttamista. Lisäksi ohjeiston liitteeseen on tehty teknisluonteisia muutoksia, jotka eivät edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Ehdotuksilla toimeenpannaan MLC:n ohjeiston normin A1.4 määräykset merenkulkualan yksityisistä työnvälityspalveluista. Määräykset koskevat vain niitä jäsenvaltioita, joiden alueella toimii merenkulkualan yksityisiä työnvälityspalveluita. Suomessa merenkulkualan yksityinen työnvälityspalvelutoiminta on tällä hetkellä vähäistä. Merityöyleissopimusta ratifioitaessa arvioitiin, että yksityisen työnvälityksen rooli Suomessa on suhteellisen merkityksetön (HE 80/2012 vp, s. 13). Tilanne ei ole olennaisesti muuttunut merityöyleissopimuksen ratifioinnin jälkeen. Varustamot hyödyntävät edelleen merkittävissä määrin julkisia työvoimapalveluita. Esimerkiksi ulkomaanliikenteen matkustaja-alussopimuksessa edellytetään, että varustamot käyttävät ensisijaisesti valtion työvoimapalveluita (SMU ry ja Suomen Varustamot ry, Ulkomaanliikenteen matkustaja-alussopimus 1.3.2024-28.2.2026, 4.1 kohta).

Tiedossa kuitenkin on, että Suomessa harjoitetaan pääasiallisesti merenkulkualan keskittyvää yksityistä työnvälitystä. Kyse on vuokratyöstä sekä työvoiman tarjoamisesta varustamoiden palvelukseen suomalaisille ja ulkomaisille aluksille. Merenkulkualan työvoimapulan takia on oletettavaa, että yksityinen työnvälitys merenkulkualalla yleistyy tulevaisuudessa. Ohjeiston normin A1.4 määräyksistä on siten säädettävä siltä osin kuin ne eivät täyty voimassa olevassa lainsäädännössä.

Velvoitteista säädettäisiin laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) sekä 1.1.2025 voimaan tulevassa laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023). Kyse olisi tiedonantovelvoitteista henkilöasiakkaan työsopimuksesta ja siihen liittyvistä oikeuksista sekä velvollisuudesta tarkastaa merityöhön välitettävien henkilöiden pätevyys tehtävään. Merenkulkualalla yksityisiä työvoimapalveluita tarjoavan olisi myös varmistettava, että henkilöasiakkaan työsopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia.

Lisäksi yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan olisi varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on työnantajan vakuutuksen tai vastaavan järjestelmän perusteella oikeus korvaukseen työsuhdesaatavista, kuten kotimatkakustannuksista.

Merenkulkijoiden kuolemantapausten raportointi

Merenkulkijoiden kuolemantapausten raportointia koskevien ohjeiston muutokset edellyttävät, että suomalaisilla aluksilla tapahtuneet työntekijöiden kuolemat raportoidaan vuosittain Kansainväliselle työjärjestölle. Jotta Suomi voisi täyttää raportointivelvollisuutensa, merityösopimuslaissa (756/2011) ehdotetaan säädettäväksi työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa matkan aikana tapahtuneesta työntekijän kuolemasta työsuojeluviranomaiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö raportoi työsuojeluviranomaiselta saatujen tietojen perusteella ILO:n pääjohtajalle Suomen lipun alla purjehtivilla aluksilla tapahtuneista merenkulkijoiden kuolemista.

Esityksen vaikutukset

Merenkulkualan yksityisiä työvoimapalveluita tarjoaville aiheutuisi vähäistä hallinnollista taakkaa esimerkiksi todistusten ja pätevyysasiakirjojen tarkastamisesta. Velvoitteista säätämällä tehostettaisiin merityöhön välitettyjen henkilöiden lainsäädäntöön ja työsopimukseen perustuvien oikeuksien toteutumista ja työnantajavelvoitteiden asianmukaista noudattamista.

Merityöntekijöiden kuolemantapaukset suomalaisilla aluksilla ovat erittäin harvinaisia ja olettavasti niistä valtaosa johtuu työtapaturmasta. Työsuojeluviranomainen vastaanottaa jo tällä hetkellä ilmoituksia työtapaturmakuolemista. Työnantaja on voimassa olevan lainsäädännön nojalla velvollinen ilmoittamaan työtapaturmakuolemasta työsuojeluviranomaiselle ja kaikista työntekijöiden kuolemista matkan aikana tämän lähiomaiselle. Siten voidaan arvioida, että ehdotuksen vaikutukset työsuojeluviranomaisen ja työnantajan toimintaan jäävät varsin vähäisiksi.

Laati:

Erityisasiantuntija Katariina Jämsen

Liitteet
Jakelu

Tiedoksi